

על הדירות הפסיקה

אלישע גוטויין*

הדירות (Reproducibility) הפסיקה בוחנת עד כמה שופטים שונים פוסקים באופן דומה באותו ענין. הדירות פסיקה גבוהה היא מטרה ראויה. אולם, הבדלים בין שופטים בפרשנות החוק וההלכה הפסוקה, כמו גם השפעתם של גורמים אקראיים כגון טעות בפסיקה, מפחיתים בהדירות הפסיקה. עבודה אמפירית זו מנתחת בסיס נתונים רחב ועוסקת באומדן הדירות הפסיקה בעשור הראשון של המאה ה-21 בערעורים בערכאות שונות של מערכת המשפט בישראל. נמצא, כי קיים מנעד רחב בערכי הדירות הפסיקה: מהערך הגבוה ביותר של כ-0.99, המבטא תמימות דעים כמעט מוחלטת, אשר חושב עבור פסיקת שופטי בית המשפט העליון בשבתם כערכאת ערעור או כבג"ץ, לערך נמוך יחסית של כ-0.78 שחושב עבור פסיקת בית המשפט העליון בדיונים נוספים, לערך נמוך עוד יותר של כ-0.64 שנמצא בהשוואה בין פסיקת שופטי בית המשפט העליון ופסיקת שופטי בית המשפט המחוזי, ולערך הנמוך ביותר של כ-0.57 שחושב עבור הדירות פסיקת בית המשפט המחוזי בהשוואה לפסיקת בית משפט השלום. בצד דרכים קיימות להגברת ההדירות בפסיקה, מוצא כאן כי מערכת בתי המשפט תיזום מעת לעת פרסום ערכי הדירות הפסיקה בשלוחות המשפט השונות.

מבוא

על פי חוק יסודות המשפט¹ פסיקה נסמכת על שני מקורות: מקור קבוע הכולל את החוק, ההלכה הפסוקה וההיקש, ומקור משתנה הנובע מהבדלים אפשריים בין שופטים בפרשנות החוק. שונות זו בין השופטים בפרשנות היא ביטוי לזהותם,² כמו גם להבדלים ביניהם בעולם הערכים המנחה אותם,³ ובכלל זה התייחסות מبدלת לקבוצות שונות של בעלי הדין.^{4 5 6} לשני מקורות אלו יש להוסיף גורם שלישי המשפיע גם הוא על תוצאת הפסיקה – גורם האקראיות. זה חופן בתוכו שלל גורמים בלתי ניתנים לחיזוי המשפיעים על השפיטה,

* המחבר הוא מדען אמריטוס בתחום מדעי החיים ובוגר לימודי משפטים במכללה האקדמית על שם פרס.
¹ חוק יסודות המשפט, תש"ס-1980.

Guy Grossman, Oren Gazal-Ayal, Sam Pimentel & Jeremy M. Weinstein, *Descriptive Representation and Judicial Outcomes in Multi-Ethnic Societies*, 60 AMERICAN JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE 44-69 (2016).

³ קרן וינשל-מרגל, *אידאולוגיה וחוק בפסיקת בית המשפט העליון: ניתוח כמותי והשוואתי* (2016).

⁴ יעל חסין ומרדכי קרמניצר "עבירת ההתפרצות - המשתנים המשפיעים על מידת האחידות בענישה" *משפטים* כב 553 (התשנ"ד). ראו גם: יעל חסין ומרדכי קרמניצר "אחידות בענישה בעבירת תעבורה" *משפטים* יח 103 (1988).

⁵ גיא לוריא, ומרדכי קרמניצר *כישלון במבחן בוזגלו*, המכון הישראלי לדמוקרטיה (2008).

⁶ אורן גוליאיל, רענן סוליציאנרקיניץ, גל עינב, עטאללה שוגאש *ערכים ויהודים בהליכי הארכת מעצר ראשוני משפטים לח תשמ"ט 627*.

כמו גם מקרים של טעויות שיפוטיות.⁷ המקורות המשתנים והאקראיים הם אלה המביאים לחוסר וודאות המשפט - מצב בו שופטים שונים פוסקים באותו ענין באופן שונה.

חוסר הודאות במשפט ומציאת דרכים לצמצומו בהכרעות שיפוטיות, הם מושא למחקר תיאורתי.^{8 9 10} בצד הדיון התיאורתי נדרש מחקר אמפירי אשר יכמת חוסר הודאות במשפט בערכאות שונות ובתחומי המשפט שונים.

הדירות (Reproducibility) הפסיקה - עד כמה שופטים שונים פוסקים בדומה באותו ענין, היא אחד המדדים בהם נבחנת ודאות המשפט. אין חולק, כי הדירות גבוהה של המשפט היא יעד רצוי, מאחר הציבור מבקש יציבות במשפט, וביטחון כי בית המשפט יסייע לו בצורה אמינה בפתרון מחלוקות.

כדי לאמוד את הדירות הפסיקה במערכת משפטית מסויימת ניתן ליזום מחקר בו ציבור שופטים יתבקש להכריע באותה סוגיה משפטית, ולנתח את התוצאות. למיטב הידיעה עד כה לא נתקבלו אומדנים להדירות הפסיקה בדרך זו. דרך נוספת בה ניתן לאמוד את הדירות הפסיקה היא ניתוח בדיעבד של פסיקה שניתנה במותבים רבי שופטים.¹¹ בנוסף, ניתן לבחון לענין זה של הדירות, פסקי דין של ערעורים, תוך השוואת פסיקות שנתקבלו באותו ענין בערכאה הדיונית ובערכאת הערעור. מאחר, וככל שהערכאה השיפוט גבוהה יותר, ניסיון השופטים בה רב יותר,¹² ניתן לצפות כי הדירות הפסיקה תעלה ככל שערכאת הערעור גבוהה יותר.

על פי דוחות הרשות השופטת בישראל לשנים 2016 עד 2018¹³ מוגשים מדי שנה לבתי המשפט המחוזיים ערעורים על כ- 2.5% מכ- 700,000 פסקי הדין של בתי משפט השלום. על פי אותו מקור, פסיקת בתי המשפט המחוזיים כוללת מדי שנה כ- 70,000 תיקים. על כ-2.5% מהם מוגשים מדי שנה ערעורים לבית המשפט העליון. מטרת עבודה זו היא לאמוד את הדירות הפסיקה בין, ובתוך ערכאות השונות של מערכת המשפט בעשור הראשון של המאה העשרים ואחת. זאת, תוך בחינת הפסיקה בערעורים, בעתירות ובדיונים הנוספים, תוך הבדלה בין הדין הפלילי, הדין האזרחי והדין המינהלי.

⁷ ראו: בועז סנג'רו "הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם גורמים ופתרונות" **הסדרה למשפט וחברה** (י). בנימיני וע. צבעוני עורכים, 2014).

⁸ אהרון ברק, **שיקול דעת שיפוט** (פפירוס, תשמ"ז) 60.

⁹ אהרון ברק, **שופט בחברה דמוקרטית**, חיפה: אוניברסיטת חיפה, 2004.

¹⁰ מנחם מאוטנר "על אי-הודאות במשפט וכמה מהשלכותיה" **משפט וממשל** ט 223 (תשס"ו).

¹¹ ראו להלן פרק א.

¹² חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, סעיפים 2 – 4.

¹³ https://www.gov.il/he/departments/the_judicial_authority (כל אתרי האינטרנט המאזכרים להלן נצפו לאחרונה בדצמבר 2020).

א. אומדנים להדירות הפסיקה במחקרים קודמים

שלושה מחקרים בחנו את הדירות פסיקת בית המשפט העליון תוך הסתמכות על קובץ "פסקי דין" (פד"י). מחקר ראשון בחן 6,329 פסקי דין שנתנו בשנים 1948 עד 1994 במותבים של שלושה שופטים.¹⁴ כ- 40% מפסקי הדין של בית המשפט העליון שפורסמו באותה תקופה נכללו במחקר זה. מחקר שני בחן את כל 2,350 פסקי דין שפורסמו בכרכי פד"י בשנים 1995 עד 2004.^{15,16} מחקר שלישי בחן 2,811 פסקי דין שנתנו בשנים 1986 עד 1994.¹⁷ שלושת מחקרים אלה הראו כי רוב פסקי הדין של בית המשפט העליון ניתנו פה אחד, דבר המלמד לכאורה על הדירות פסיקה גבוהה בין שופטי בית המשפט העליון. מאידך, התברר כי בית המשפט העליון הפך, או הפך חלקית, כ- 25% מחלטות בית המשפט המחוזי, דבר המלמד לכאורה על הדירות פסיקה נמוכה יחסית בין הערכאות השונות. מגבלת המחקרים שהוזכרו היא הסתמכותם על מאגר פד"י, הכולל רק חלק מפסקי דין של בית המשפט העליון, כאלו שיש בהם ענין מיוחד. בנוסף, אין מאגר פד"י כולל דיווח על פניות לבית המשפט העליון שלא הסתיימו בפסק דין, כמו במקרים בהם הפניות נמחקו, הוחזרו או לא היגיעו לכלל מתן פסק דין מסיבה זו או אחרת. כיוון שכך, עולה השאלה האם התוצאות שהוצגו משקפות נאמנה את הדירות כלל הפסיקה של בית המשפט העליון. שאלות נוספת הן, האם דפוס פסיקת בית המשפט העליון שתואר במחקרים שהוזכרו, תקף גם לתקופה שלאחר שנת 1994 וכן, האם הדירות הפסיקה בין בית המשפט העליון לבית המשפט המחוזי דומה להדירות הפסיקה בין בית המשפט המחוזי לבית משפט השלום.

ב. אוכלוסיות פסקי הדין שנבחנו במחקר

פסיקת בית המשפט העליון זמינה כיום במרשתת.¹⁸ באתר בית המשפט העליון מפורסמים כל פסקי הדין והחלטות של בית המשפט העליון שניתנו החל משנת 1997. בנוסף, במאגרי פסקי דין אחרים כדוגמת "נבו", מתפרסמת פסיקת בית המשפט העליון שנתנה גם בתקופות קודמות. נתונים דיגיטליים בדבר פסיקת בית המשפט המחוזי ניתנים להשגה מהנהלת בתי המשפט במסגרת כללי חופש המידע.

בשנת 2018 פורסם מאגר הנתונים Big Data¹⁹ הכולל נתוני את כל 16,109 פסקי דין שנתנו במהלך שמונה שנים, החל מ- 2010 ועד סוף 2017, בבית המשפט העליון, בשבתו כבית דין גבוה לצדק (בג"ץ) וכערכאת ערעור במשפט אזרחי (ע"א), פלילי (ע"פ) ומינהלי (עע"מ).

¹⁴ יורם שחר ומירון גרוס "קבלתן ודחייתן של פניות לבית המשפט העליון, ניתוחים כמותיים" **מחקרי משפט** יג 329 (1996).
¹⁵ מירון גרוס "היבטים צורניים ומרחב הסמך של השופטים בתהליך קבלת החלטות בבית המשפט העליון בישראל בעשור האחרון – האם השתנה דבר?" **משפט ועסקים** יג 291 (2010).

¹⁶ מירון גרוס "פלורליזם וליברליזם בקבלת החלטות בבית המשפט העליון בישראל – האם השתנה דבר?" **הפרקליט** נא 589 (התשע"ב).

¹⁷ מיכאל דן בירנבק ודוד גוסרסקי "כיסאות ייחודיים, דעות מיעוט ופלורליזם שיפוטי" **עיוני משפט** כב, 499 (1999).

¹⁸ <https://supreme.court.gov.il/Pages/fullsearch.aspx>

Weinshall Keren, Lee Epstein & Andy Worms. The Israeli Supreme Court Database, 2018 version
 URL: <http://iscd.huji.ac.il>

מבחן הראשון בעבודה זו כלל את כל 16,022 פסקי הדין הכלולים באתר Big Data אשר נתנו במותבים של שלושה שופטים. פסקי הדין בענין הערעורים והעתירות מוינו על פי תוצאתם: הפנייה התקבלה במלואה, הפנייה התקבלה בחלקה, הפנייה נדחתה על הסף או מקרים בהם הפנייה נדחתה לאחר דיון. כמו כן, נמנו המקרים בהם ההליך השיפוטי לא הסתיים בפסק דין, והפניה נמחקה, הוחזרה, או שהדיון בה לא הסתיים מסיבה כלשהיא. בנוסף, פסקי הדין מוינו גם על פי דרך קבלתם: פה אחד או ברוב דעות.

מבחן שני בחן 104 פסקי הדין של בית המשפט העליון בדיונים נוספים - דנג"ץ, דנ"א ודנ"פ, המפורסמים באתר "נבו", שנתנו בשנים 1991 עד 2018, בהרכבים של חמישה עד אחד עשר שופטים. בנוסף, כלל מבחן זה את פסקי הדין של בית המשפט העליון הקשורים לדיונים הנוספים שנבחנו.

מבחן שלישי בחן את פסיקת בתי המשפט המחוזיים בערעורים בשנים 2015 עד 2019. המידע התקבל מהלשכה לחופש המידע שבהנהלת בתי המשפט וכלל נתונים על 118,272 פסקי דין.²⁰

לצורך השוואה בין תוצאות המבחנים השונים, הוגדר המשתנה: "שכיחות הדעה הרווחת בפסקי הדין". כך למשל, במותב של שלושה שופטים, ערכו של משתנה זה בפסק דין שניתן פה אחד הוא, 1.0 ואילו וערכו של המשתנה בפסק דין שניתן בדעת רוב, הוא 0.67. בהשוואה בין פסקי דין בערכאות שונות, דחיית הערעור (או העתירה) נלקחה כדעה הרווחת, שערכה 1.0, ואילו ערך הדעה שהפכה את פסק הדין נקבע ל- 0.0. תוצאה במבחנים סטטיסטיים נחשבה כמובהקת כאשר ההסתברות לקבלתה ($P < 0.05$).

ג. הדירות פסיקת בית המשפט העליון בשבתו כערכאת ערעור וכבית דין גבוה לצדק

מתוך 16,022 פסקי דין שנכללו במבחן הראשון, 15,935 (99.4%) התקבלו פה אחד. שאר 93 פסקי הדין התקבלו בדעת מיעוט (טבלה מס. 1). נמצא, כי ממוצע שכיחות הדעה הרווחת בפסקי הדין בערוצים המשפטיים השונים הוא מעל 0.997.

מאחר ובעבודות קודמות שהתבססו על נתוני פד"י, לא נכללו פסקי דין שנמחקו, הוחזרו, או שהדיון בהם לא הסתיים מסיבה כל שהיא, מוצגים בטבלה מס. 1א שבנספח, בנוסף לחישובים עבור כלל פסקי הדין (כפי שמוצג בטבלה מס. 1), גם חישובים עבור אוכלוסיית פסקי דין הכוללת רק כאלה שהתקבלו, התקבלו חלקית או נדחו. השוואת התפלגות פסקי הדין שהתקבלו פה אחד, או בדעת רוב, למצופה מהתפלגות בינומית²¹ מלמדת כי התפלגות פסיקת בית המשפט העליון לפסקי דין שנתנו פה אחד, או לפסקי דין בדעת מיעוט, אינה חורגת מאקראיות ($\chi^2 = 0$).

²⁰ נתוני פסקי הדין הם כפי שהוזנו ע"י מזכירות בית המשפט.
²¹ נסמן את שכיחות הדעה הרווחת כ- (p) ואת שכיחות הדעה הנוגדת כ- (q), כאשר $p+q=1$. תחת ההנחה של חוסר תלות בהחלטות שופטים במותב, תוחלת התפלגות מותבים של שלושה שופטים על פי דעותיהם תהייה כצפוי מהתפלגות בינומית: $(p+q)^3 = (p^3 + 3p^2q + 3pq^2 + q^3)$. שכיחות פסקי דין שנתנו פה אחד תשווה לסכום האברים: $p^3 + q^3$; שכיחות פסקי דין שנתנו בדעת מיעוט (ברוב דעות), תשווה לסכום האברים $3p^2q + 3pq^2$.

טבלה מס. 1: התפלגות 16,022 פסקי דין הכלולים במאגר הנתונים Big Data לפי מסלול משפטי

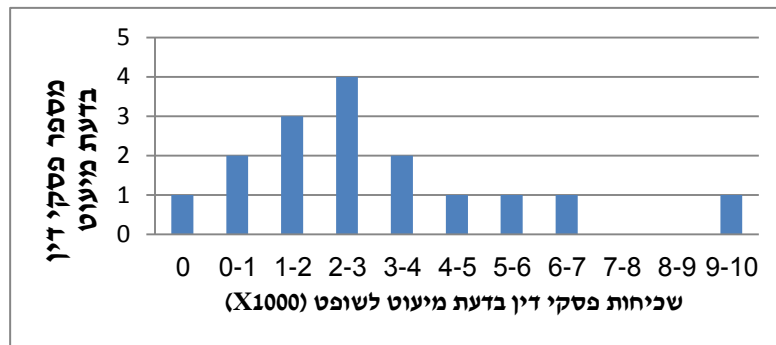
חישוב רק עבור פסקי דין שהתקבלו,						
התקבלו חלקית או נדחו.			חישוב עבור כלל פסקי הדין			
שכוחות	פסקי דין	שכוחות	פסקי דין			מסלול
הדעה	שהתקבלו	הדעה	שהתקבלו	סה"כ	סה"כ	משפטי
הרווחת	פה אחד	הרווחת	פה אחד	סה"כ	סה"כ	
0.998	99.4 %	3,597	0.999	99.7%	7,368	בג"ץ
0.993	97.8%	674	0.997	99.1%	1,571	עע"מ
0.996	98.7%	1,817	0.998	99.4%	3,893	ע"א
0.996	98.9%	2,709	0.997	99.1%	3,190	ע"פ
				8,797	16,022	סה"כ

ד. התפלגות פסקי דין בדעת מיעוט

בין השנים 2010 - 2017 ישבו בדין בבית המשפט העליון עשרים וחמישה שופטים. שבעה עשר מהשופטים השתתפו, כל אחד, בכתיבת 659 עד- 2,231 פסקי דין (טבלה מס. 2 בנספח הנתונים). שאר השופטים היו בתחילת או בשלהי תקופת כהונתם, והיו שותפים כל אחד לכתיבת 301 פסקי דין או פחות. החישוב מראה כי עבור שבעה עשר השופטים, השותפים ל-659 או יותר פסקי דין, השכיחות הממוצעת לשופט של פסיקות בדעת מיעוט הייתה כ- 0.3%. התפלגות הערכים מוצגת בתמונה מס. 1.

על פי נתונים אלו ניתן לתאר את הבעת דעת מיעוט במוטב כ"תכונה" אשר התפלגותה תואמת התפלגות נורמאלית ($P < 0.318$ במבחן שפירו-וילק). זאת, כאשר החישוב נעשה ללא הערך החריג שחושב עבור פסיקות השופט מני מזוז. לא נמצא קשר מובהק ($P > 0.05$) בין מספר פסקי הדין בהם היה השופט שותף, ובין שיעור פסקי הדין שלו שנתנו בדעת מיעוט.

תמונה מס. 1: התפלגות פסקי דין בדעת מיעוט (%) בפסיקת בית המשפט העליון בשנים 2010-2017 עבור שופטים להם יותר מ-659 פסקי דין

ה. הדירות הפסיקה בדיונים נוספים

דיונים נוספים בבית המשפט העליון²² נעשים מכוחם של סעיף 18 לחוק יסוד השפיטה, וסעיפים 30(א) ו-30(ב) לחוק בתי המשפט. קביעת דיון נוסף תתקיים כאשר "ההלכה שנפסקה בבית המשפט העליון עומדת בסתירה להלכה קודמת של בית המשפט העליון, או שמפאת חשיבותה, קשיותה או חידושה של הלכה שנפסקה בענין, יש לדעתם, (קרי, נשיא או שופט של בית המשפט העליון) מקום לדיון נוסף". מאה וארבעה דיונים נוספים נערכו בשנים 1993 עד 2018 בהרכבים של חמישה עד אחד-עשר שופטים. התפלגות תוצאות הדיונים, לפי המסלול המשפטי, מוצגת בטבלה מס. 2.

ממוצעי שכיחות הדעה הרווחת בדיונים נוספים בערוצים המשפטיים השונים היו דומים ונעו בין הערכים 0.76 ל-0.79. יש לסייג ולאמר כי ככלל, השאלה שעמדה להכרעה בדיון הנוסף לא הייתה אלא רק אחת הסוגיות שנדונו בעתירה או בערעור שנדונו לפני כן בבית המשפט העליון.²³ תחת הסתייגות זו נותן לאמר, כעולה מטבלה מס. 2, כי כמחצית מההחלטות שהתקבלו בדיון הנוסף הפכו את רוח פסיקת בית המשפט העליון בערעור או בעתירה.

²² יגאל מרזל "סעיף 18 לחוק-יסוד: השפיטה – "דיון נוסף" בדיון נוסף". ספר דורית ביניש 181 (ק' אזולאי, א' בר- סימן-טוב,

א' ברק ושי' ליפשיץ עורכים, אוני בר אילן, תשע"ח).

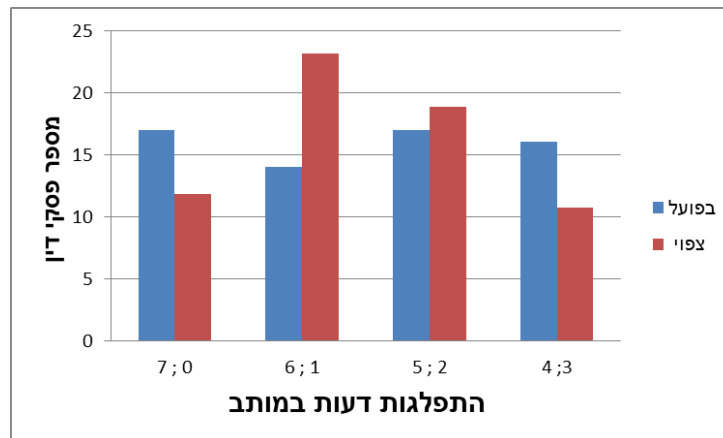
²³ ראו: למשל דנג"ץ 7596/10 בו הדיון בבג"ץ שקדם לו נסב סביב השאלה האם מלצר הוא עובד שכיר, בעוד הדיון בדנג"ץ התמקד בשאלה מי הוא המעסיק של המלצר.

טבלה מס. 2 : התפלגות תוצאות הפסיקה בדיונים נוספים, לפי מסלול משפטי

שיעור פסקי דין שנהפכו	שכיחות		מספר דיונים	מספר שופטים בהרכב				מסלול משפטי	
	דעת הרוב	בפסיקות (ממוצע ± ס.ת.)		פסיקות פה אחד	5	7	9		11
54%	0.76 ± 0.17	23%	22	-	3	17	2	דנ"ץ	
		0%	2	-	-	2	-	דנ"מ	
48%	0.79 ± 0.16	26%	31	1	7	16	7	דנ"פ	
41%	0.79 ± 0.16	28%	49	1	6	29	13	דנ"א	
			104	2	16	64	22	סה"כ	
				0%	0%	27%	45%	פסיקות פה אחד	

שישים וארבעה מהמותרים בדיונים הנוספים היו בני שבעה שופטים. תחת ההנחה כי פסיקות השופטים אינן מותנות אחת בשניה, ומתוך ידיעה כי ערך השכיחות הממוצעת של דעת הרוב הוא 0.78, ניתן לחשב על פי נוסחת הבינום $(p+q)^7$ את ההתפלגות הצפויה של החלטות ההרכבים, ולהשוות התפלגות זו לתוצאות שהתקבלו בפועל, כמוצג בתמונה מס. 2. הבדל מובהק נמצא בין ההתפלגות בפועל של הרכב המותרים לבין הצפוי מהתפלגות התאורטית ($\chi^2=9.1$), ממצא המוביל לדחיית הנחת היסוד כי פסיקות השופטים בדיונים הנוספים הן בלתי תלויות זו בזו.

תמונה מס. 2 : התפלגות בדיונים נוספים של 64 מותבי בית המשפט העליון בני שבעה שופטים, כאשר ממוצע שכיחות הדעה הרווחת הוא $P = 0.785$

הישנות (Repeatability) הפסיקה הוא מדד הבוחן את הדרך בה שופט מסויים היה פוסק בענין מסויים לו עניין זה היה מובא בפניו מספר פעמים, תחת ההנחה כי פסיקה קודמת אינה משפיעה על הפסיקה שלאחריה. חלק משופטי הרכבים בדיונים הנוספים היו שותפים לפסק הדין בבג"ץ שקדם לדיון הנוסף. מצב זה מאפשר לקבל אומדן, ולו גס, על הישנות הפסיקה אצל שופטי בית המשפט העליון. כאמור, אין הדיון הקודם והדיון הנוסף עוסקים בדיוק באותו ענין, ובניגוד לנדרש ממבחן ההישנות, התנאים בדיון הקודם ובדיון הנוסף שונים, והחלטות השופטים בדיון הנוסף חשופות למידע בדבר החלטתם הקודמת בפסק הדין. תחת ההסתטיגויות שהוזכרו, ניתן לציין (טבלה מס. 3) כי בכ- 8% מתוך 227 מקרים בהם אותם שופטים כיהנו בשני מותבים גם יחד, השופטים שינו את דעתם בדיון הנוסף, ובכל מקרים אלו, השינוי הוביל להצטרפות לדעת הרוב.

כמחצית מהדיונים הנוספים התקיימו בענין שנפסק פה אחד. נתונים המוצגים בטבלה מס. 4 מלמדים כי דרך הפסיקה בדיון הנוסף: פה אחד, או ברוב דעות, לא הושפעה מדרך הפסיקה בדיון שקדם ($\chi^2=3.2$; $P=0.078$).

טבלה מס. 3 : פסקי דין בדיונים נוספים בהם שינו השופטים את עמדתם

ערוץ משפטי	מספר דיונים כפולים	מספר דעה ²⁴ מקרים של היפוך דעה	שעור מקרים של שינוי דעה תוך הצטרפות לדעת רוב
דנ"ץ	51	4	7.8 %
דנ"פ	73	6	8.2 %
דנ"א	112	8	7.1 %
דנ"מ	2	1	-

טבלה מס. 4 : התפלגות תוצאות הפסיקה בדיונים נוספים לפי גודל המותב בדיון הקודם

סה"כ	גורל החלטה בדיון הנוסף	גורל החלטה בדיון הנוסף	דרך קבלת ההחלטה
	פסק הדין נשאר	פסק הדין נהפך	בערעור או עתירה
46	28	18	פה אחד
56	23	33	דעת רוב
102	51	51	סה"כ

1. הדירות בין פסיקת בית המשפט העליון ופסיקת בית המשפט המחוזי

התפלגות 8,797 פסקי דין של בית המשפט העליון שהתקבלו, התקבלו חלקית או נדחו²⁵ על פי התוצאה (הערעור/ העתירה התקבלו, או נדחו), ועל פי הדרך בה התקבלה התוצאה (פה אחד, רוב דעות) מוצגת בטבלה מס. 5.

ממוצעי שכיחות הדעה הרווחת - הדעה הדוחה את הערעור או העתירה, במסלולי המשפט השונים, מוצגים בטבלה מס. 6.

²⁴ פרוט שופטים ופסקי הדין: דנ"ץ: ט. שטרסברג-כהן 4601/95; י. טירקל 10350/02; א. רובינשטיין 8115/05; א.א. לוי 219/09; דנ"פ: א. ברק, 7048/97, 1365/96, ט. שטרסברג כהן, 9263/99; ד. דורנר 9263/99; י. טירקל 9384/01; א. נאור 1397/03; דנ"א: ד. לוי 1558/94; א. ברק 7794/98; א. ברק, ד. דורנר, א.א. לוי 10017/02; א. ברק 5161/03; נ. הנדל 6298/15; נ. סולברג 2308/15; דנ"מ: ח. מלצר 5511/15.

²⁵ ראו: טבלה מס. 1.

טבלה מס. 5 : התפלגות פסקי דין בעתירות וערעורים בבית המשפט העליון

מספר הטור	הפניה התקבלה		הפניה נדחתה		הפניה התקבלה בחלקה		הפניה נדחתה		סה"כ
	רוב		רוב		רוב		רוב		
	פה אחד	דעות	פה אחד	דעות	פה אחד	דעות	פה אחד	דעות	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
מספר פסקי הדין									
בג"ץ	64	7	85	0	1,388	0	2,040	13	3,597
עע"מ	151	4	129	1	16	0	369	10	680
ע"א	260	8	386	3	13	0	1,135	12	1,817
ע"פ	366	6	570	8	3	0	1,740	16	2,709
סה"כ	8,803								8,803

טבלה מס. 6 : אחוז הערעורים שהתקבלו בבית המשפט העליון וממוצע שכיחות הדעה הרווחת בפסיקה

מסלול משפטי	סה"כ	הפניה התקבלה ²⁶	הפניה התקבלה בחלקה ²⁷	הפניה התקבלה בחלקה	ממוצע שכיחות הדעה הרווחת ²⁸	ממוצע שכיחות הדעה הרווחת ²⁹
		(A)	(B)	(A+B)	(A)	(A+B)
בג"ץ	3,597	2.0%	2.4%	4.4%	0.98	0.96
עע"מ	680	22.8%	19.1%	41.9%	0.71	0.58
ע"א	1,817	14.7%	21.4%	36.1%	0.81	0.64
ע"פ	2,700	13.7%	21.3%	35.2%	0.82	0.65
סה"כ	8,803					

על פי הנתונים המוצגים בטבלאות 5 ו-6, שעור עתירות לבג"ץ שהתקבלו והתקבלו-חלקית נמוך יחסית, ועומד יחד על כ-4.4%. בהתאם לכך, ממוצע שכיחות הדעה הרווחת – הדעה הדוחה את העתירה, גבוה - 0.96.

²⁶ חישוב (לפי מספרי טורים בטבלה 5) : $(1+2)/9$.

²⁷ חישוב (לפי מספרי טורים בטבלה 5) : $(3+4)/9$.

²⁸ חישוב (לפי מספרי טורים בטבלה 5) : $(1*0.0+2*0.33+5*1.0+6*0.67+7*1.0+8*0.67)/(9-3-4)$.

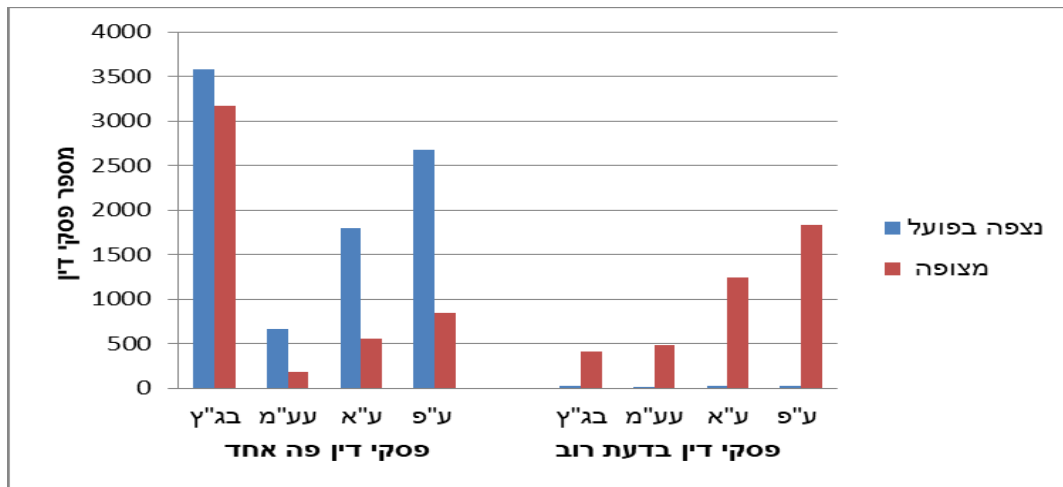
²⁹ חישוב (לפי מספרי טורים בטבלה 5) : $(1*0.0+2*0.33+3*0.0+4*0.33+5*1.0+6*0.67+7*1.0+8*0.67)/9$.

בניגוד לכך, מידה רבה של אי הסכמה שיפוטית מתגלית בין שופטי שתי הערכאות בערעורים: שיעור הערעורים שהתקבלו והתקבלו חלקית מכלל הפניות היה גבוה יחסית, ועמד יחד על כ- 42% בעתירות מינהליות, כ- 36% בערעורים אזרחיים וכ- 35% בעתירות פליליות.

כאשר כל 16,022 פסקי הדין נלקחו בחשבון,³⁰ שיעור העתירות שהתקבלו בג"ץ עמד על 2.1% בלבד. לעומת זאת, שיעור הערעורים שהתקבלו במסלולים המנהלי, האזרחי והפלילי, מקרים בהם פסק הדין נהפך, היו: 18.1%, 16.9% ו- 29.8%, בהתאמה. במקרים אלו, שכיחות הדעה הרווחת בעתירות בג"ץ היתה 0.98, ושכיחות הדעה הרווחת (דחיית הערעור) בערורים מנהליים, אזרחיים ופליליים עמדה על 0.82, 0.83 ו-0.70, בהתאמה.

בהינתן ממוצע שכיחות הדעה הרווחת של שופטי בית המשפט העליון בדבר פסיקת בית המשפט המחוזי, ניתן לבחון האם התפלגות פסקי הדין, לפי פסקי דין שניתנו פה-אחד או פסקי דין שניתנו בדעת רוב, תואמת להתפלגות אקראית. נמצא, בכל ערוצי המשפט, כי ההתפלגויות אלו חורגות באופן מובהק ביותר מהתפלגות אקראית ($\chi^2 > 380$, $P < 0.00001$, תמונה מס. 3), כאשר פסקי דין בדעת מיעוט, אשר שכיחותם הכוללת הייתה צריכה לעמוד על כ- 31%, נדירים ביותר.

תמונה מס. 3: התפלגות מחושבת ובפועל של פסקי דין של בית המשפט העליון על פי המסלול המשפטי.

³⁰ ראו טבלה מס. 1 מפורטת בנספח

ז. הדירות בין פסיקת בית המשפט המחוזי ופסיקת בית משפט השלום

מאגר הנתונים שהתקבל מהנהלת בתי המשפט כלל מידע על 118,278 ערעורים שנדונו בבתי משפט המחוזיים במהלך חמש שנים, מ-2015 עד 2019 (טבלה מס. 7). מתוך כלל פסקי הדין, 95,650 נתנו במוטב של שופט אחד, ו-22,628 ניתנו במוטב של שלושה שופטים. מאחר ולא ניתן מידע על האופן בו התקבל פסק הדין במוטבים של שלושה שופטים – פה אחד או ברוב דעות, חישוב שכיחות הדעה הרווחת בניתוח זה נעשה תחת ההנחה כי כל פסקי הדין נתנו בדעת יחיד, או פה אחד.

כאשר תביעות שנמחקו, הוחזרו או לא נדונו מסיבה אחרת אינן נלקחות בחשבון, בממוצע, 43% מהערעורים שנדונו בבית המשפט המחוזי בכל שלושת ערוצי המשפט, התקבלו או התקבלו באופן חלקי. מכיון שכך, שכיחות הדעה הרווחת (דחיית הערעור) בכל ערוצי המשפט עמדה על ערך אחיד ונמוך יחסית של 0.57.

טבלה מס. 7 : פסיקת בית המשפט המחוזי בערעורים בשנים 2015 עד 2019

מסלול משפט	ל התקבל	התקבל	נדחה	נמחק	הוחזר	אחר	סה"כ	שכיחות	
								התקבלו	הדעה
ע"מ	2,063	7,388	12,524	28,718	2	1,096	59,179	21,975	42.7%
ע"א	2,430	12,770	20,342	10,138	133	2,521	61,104	35,542	43.0%
ע"פ	1,403	5,254	8,841	1,644	873	138	23,407	15,498	42.9%
סה"כ							118,278		

ח. השוואת הדירות הפסיקה בתוך ובין ערכאות שונות

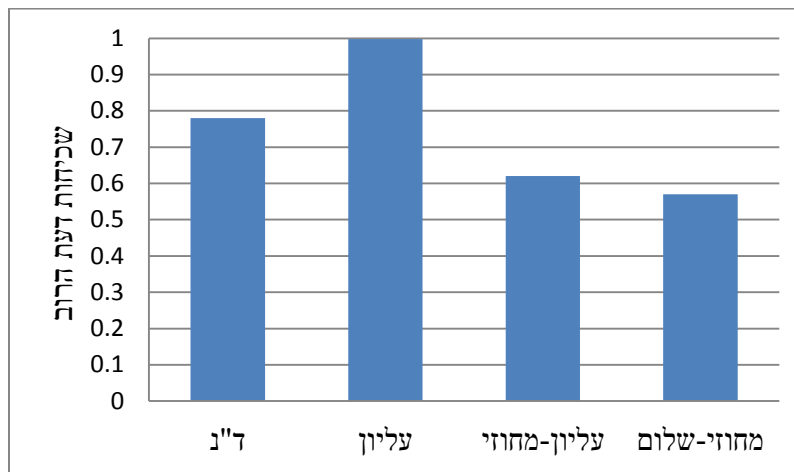
הצגה כוללת של הדירות הפסיקה במערכת המשפט בישראל, תוך שימוש במשתנה "שכיחות דעת הרוב" מוצגת בתמונה מס. 4. ניתן לראות כי לערכי הדירות הפסיקה מנעד רחב מאוד. הדירות קרובה לערך של 1.0, נמצאה

³¹ חישוב (לפי מספרי טורים) : $(1+2)/8$.

³² חישוב (לפי מספרי טורים) : $(3*1.0)/8$.

בפסיקת שופטי בית המשפט העליון בעתירות ובערעורים. ערך נמוך יותר, הדירות של כ- 0.78 חושב עבור פסיקת שופטי בית המשפט העליון ביושבם בדיונים נוספים, תוך בחינת המקרים בהם הערעורים התקבלו או התקבלו חלקית. הדירות של כ- 0.63 נמצאה בין פסיקתם של שופטי בית המשפט העליון ושופטי בית המשפט המחוזי. הדירות נמוכה יותר, בערך של כ-0.57 חושבה עבור פסיקת בית המשפט המחוזי בדונו בערעורים על פסיקת בית משפט השלום. מעניין לציין, כי במבחנים השונים, לא נמצא הבדל רב בהדירות הפסיקה בין מסלולי המשפט השונים.

תמונה מס. 4 . הדירות הפסיקה בין ובתוך ערכאות

ט. דיון

מחקר אמפירי זה בוחן את הדירות הפסיקה בתוך מותבי בית המשפט העליון, בין מותבי בית המשפט העליון ומותבי בית המשפט המחוזי המחוזי, ובין מותבי בית המשפט המחוזי לאלו של בית משפט השלום. זאת, תוך ניתוח פסיקות בעתירות ובערעורים שנתנו במהלך שנות העשור הראשון של המאה ה-21. אומדן להדירות הפסיקה התקבל תוך חישוב המשתנה "שכיחות דעת הרוב", שערכיו נעים בין 1.0- הדירות מוחלטת בפסיקה, 0.5 – קשר כמו אקראי בין הפסיקות השונות ו-0.0 ניגוד מוחלט בין הפסיקות השונות..

תוצאות המחקר מלמדות על שונות רבה בערכי הדירות הפסיקה במערכת המשפט: בעוד שפסיקת בית המשפט העליון בעתירות ובערעורים מתאפיינת באחידות דעים כמעט מוחלטת, ומעט פחות בדיונים נוספים, הדירות פסיקה נמוכה יחסית נמצאה כאשר מדובר בהשוואה בין פסיקת בית המשפט העליון ובתי המשפט המחוזיים ובהשוואה בין פסיקת אלה האחרונים עם פסיקת בתי משפט השלום.

פסיקת בית המשפט העליון: תמימות דעים כמעט מוחלטת בין השופטים נתגלתה בפסיקת בית המשפט העליון בשנים 2010 עד 2017, כאשר ממוצע שכיחות הדעה הרווחת עמד על כ- 0.99. ערך זה דומה לערכים שהתקבלו

בעבודות קודמות: 0.94 של פסיקות פה אחד בתקופת השנים 1948 עד 1994, ו- 0.89 פסיקות פה אחד בתקופת השנים 1995 עד 2004.³³ יש להדגיש, כי מסד הנתונים ששימש במחקר הנוכחי לא כלל התייחסות לשכיחות דעות יחיד בפסקי הדין. לפיכך, יש בהערכה כאן של הדירות הפסיקה בבית המשפט העליון משום הערכת יתר. מאידך, המחקר הנוכחי לא בחן שכיחות של פסיקות שונות שנתנו באותו עניין על ידי הרכבים שונים של בית המשפט העליון.³⁴

את הדירות הפסיקה הגבוהה של בית המשפט העליון ניתן לבחון בפריזמה שעוצבה ע"י הנשיא אהרון ברק בדבר סיווג המקרים העומדים לפתחו של בית המשפט: "מקרים קלים" בהם יש פיתרון אחד ויחיד לבעייה המשפטית; "מקרים בינוניים" לגביהם יכול ויתעורר מצב של חוסר ודאות, אך בסיום התהליך הפרשני נעלם חוסר הודאות והענין ברור, ו"מקרים קשים", אלה הם מיעוט המקרים בהם יש לבעיה משפטית יותר מפתרון חוקי אחד.³⁵ לכאורה, הדירות גבוהה בפסיקת שופטי בית המשפט העליון, כאשר פסק דין בדעת מיעוט הוא אירוע נדיר, מלמדת כי רוב המקרים המובאים לפתחו של בית המשפט העליון הם "מקרים קלים" או "מקרים בינוניים" להם פיתרון אחד, ולא נידרשת בפיתרון הפעלת שיקול דעת שיפוטי אשר יש ויביא לתוצאות שונות.

אולם, יש להסתייג ולאמר כי פסיקות שופטי בית המשפט העליון אינן במקרים רבים מאורעות בלתי תלויים, כדברי השופט חשין: "מפני שהלכה למעשה, חברי המותבים השיפוטיים בישראל נוהגים לקיים ביניהם התייעצות במובן הרחב, שבגדרה אינם מסתפקים בהצגת דעותיהם אלא משמיעים גם את נימוקיהם, בניסיון לשכנע זה את זה, וההכרעה המתקבלת בסופו של יום – לעתים תוך שינוי הדעה הראשונית – היא תוצאה של ההתייעצות האקטיבית".³⁶ במצב זה, פוטנציאל המחלוקת בין שופטי בית המשפט העליון נכבש בשלב כלשהו של תהליך ההכרעה.³⁷ יפים לכך גם דבריה של השופטת וילנר: "ישנה חשיבות רבה לכך שבית משפט זה ידבר בקול אחד לאחר שנפסקה הלכה מפיו, למען שמירה על יציבות ההלכה, ועל מנת שההלכה הפסוקה תאפשר לציבור לכלכל צעדיו ולהכווין את התנהגותו לאורה. יש על כן להשמר מפני מצב שבו נקודות מבט שונות, יביאו לכדי ערעור יסודותיה של ההלכה הפסוקה, שעה שאין הצדקה לשינויה".³⁸ ניתן להוסיף, כי שיטת ציוות ההרכבים בבית המשפט העליון, בה מתמנים לתפקיד ראש הרכב רק מספר מצומצם של שופטים בכירים, אפשר ותורמת גם היא לתהליך מאחד-דעות בבית המשפט העליון. בנוסף, כפי שנמצא, בחירה אסטרטגית של

³³ ראו: ה"ש, 13, 14, 15, 16.

³⁴ ראו: בג"צ 1000/92 בבלי נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד מח(2) 221; בג"צ 609/92 בעהם נ' בית הדין

הרבני הגדול לערעורים, פ"ד מז(3) 288.

³⁵ ראו: ה"ש 7.

³⁶ דוד חשין, "התייעצות שופטים", עלון פרשת השבוע של משרד המשפטים 350 (תשס"ט).

³⁷ יורם שחר, מירון גרוס, רון חריס "אנטומיה של שיח ומחלוקת בבית המשפט העליון – ניתוחים כמותיים" עיוני משפט כ(3) 749 (1997).

³⁸ בג"ץ 6905/18 נאגי נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית, פסקה 19 לפסק דינה של השופטת וילנר. (פורסם בנבו, 2.12.2018).

שופטים בהרכב הדוחה עתירה ללא דיון נוסף היא פן נוסף לטיעון בדבר חוסר אקראיות בהחלטות מותבי בית המשפט העליון.³⁹

דיונים נוספים: דיונים נוספים הם זירה בה נחשף הפלורליזם השיפוטי של שופטי בית המשפט העליון. דיונים נוספים עוסקים בפיתוח המשפט, כאשר "פיתוח המשפט הוא פעילות שיפוטית, אשר במסגרתה השופט יוצר נורמה חדשה או מכריז על ביטולה של נורמה קיימת".⁴⁰ נמצא, כי כמחצית מפקי הדין בעתירות או ערעורים נהפכו בדיון הנוסף. ממוצע שכיחות הדעה הרווחת בדיונים הנוספים שחושב הוא - 0.78, פחות מהערך של 0.99, שחושב עבור פסיקת בית המשפט העליון בערעורים ועתירות. מעניין לציין כי מובהקות הסטייה של התפלגות תוצאות הפסיקה במותבים בני שבעה שופטים מההתפלגות הצפויה (תמונה 2), יש ומלמדת על תלות בין פסיקות השופטים השונים גם בדיונים נוספים.

טעות בפסק דין עלולה להביא לפחיתה בהדירות השפיטה. אכן נכתב, "השופטים בהיותם אך בני אדם, עלולים לטעות מדי פעם בפעם",⁴¹ וכן, "כל עוד מופקדת השפיטה בידי בשר ודם. אי אפשר למנוע טעויות".⁴² אמדן של מרכיב הטעות בשפיטה אינו קל, מאחר וככלל, שופטים אינם חוזרים ופוסקים באותו ענין.⁴⁴ משום כך, מעניין המקרה של דיון נוסף, בו ניתנת לשופטים האפשרות לשפוט פעמיים באותו ענין, תחת ההסתגות כי אין זהות מוחלטת בין השאלה המשפטית בדיון בעתירה ובדיון הנוסף. נמצא, כי בכ- 8% מהמקרים, שופטים שינו את דעתם בדיון הנוסף בהשוואה לדעתם שהובעה בפסיקה קודמת. האם אומדן זה של טעות בפסיקה בקרב שופטי בית המשפט העליון מייצג את מרכיב ה"טעות" בפסיקת שופטי הערכאות הנמוכות יותר? מחד, ניתן לטעון כי אומדן הטעות בפסיקה שהתקבל בדיונים הנוספים ממעיט בעוצמת התופעה, שהרי מדובר בפסיקה של המנוסים בשופטים. מאידך, העובדה כי דיונים הנוספים עוסקים בסוגיות שהן מן הקשות בהן נתקלת מערכת המשפט, יש ותוביל למסקנה כי שיעור הטעות בפסיקת שופטי בית המשפט העליון הוא הערכת יתר לטעות אפשרית של שפיטה בערכאות קמא.

עתירות וערעורים בבית המשפט העליון: "חזקת התקינות" או "חזקת הכשרות",⁴⁵ מובילות לכך כי רק כ- 4.4% מעתירות בג"ץ התקבלו, או התקבלו חלקית, עדות לגיבוי שנותן בית המשפט העליון למערכת המינהלית. "חזקת תקינות" זו לא מתקיימת כאשר מדובר בבחינה של פסיקת בית המשפט המחוזי, כאשר שיעור הפיכה מלאה או חלקית של פסיקת בית המשפט המחוזי בערעורים במסלולי המשפט השונים עומד על 35% עד 41%.

³⁹ יונתן גבעתי וישראל רוזנברג "כיצד בוחרים שופטי בית המשפט העליון את חבריהם להרכב", 1, (צפוי להתפרסם במשפטים נא, תשפ"א).

⁴⁰ אהרון ברק: **פרשנות במשפט**, כרך ראשון- תורת הפרשנות הכללית, 609 (1992).

⁴¹ בג"ץ 177/50 **ראובן נ' יושב ראש וחברי המועצה המשפטית**, פסק דינו של השופט אגרנט (פורסם בנבו, 1951).

⁴² חיים כהן "ואשיבה שופטיד כבראשונה", **ספר חמי גבריהו- מחקרים במקרא ובמחשבת ישראל** 1, 16 (ב.צ. לוריא עורך, 1990).

⁴³ ראו: דוגמאות מפסיקתו של הנשיא אהרון ברק: דני"פ 7048/97 **פלונים נ' שר הביטחון**, פ"ד נד(1) 721, 743 (2000); דני"פ 1365/96 **עוזי אזולאי משולם 11 אח' נ' מדינת ישראל** פ"ד נב(5) 1, 46 (1998).

⁴⁴ דפנה ברק ארו "כתיבה משפטית", **משפטים** מו, 269 (תשע"ז).

⁴⁵ יצחק זמיר, ראיות בבית-המשפט הגבוה לצדק, **משפט וממשל** א תשנ"ג, 295.

שיעור דומה של הפיכת פסקי דין של בית המשפט המחוזי על ידי בית משפט עליון נמצא גם בעבודות אחרות.⁴⁶ יש לזכור, כי בית המשפט העליון מתערב רק במקרים נדירים בקביעות עובדתיות של בית המשפט קמא.⁴⁷ מכאן, ניתן להניח, כי ההדירות הנמוכה יחסית בפסיקה בין ערכאות העליון והמחוזי נובעת בעיקר מהבדל בין שופטי שתי הערכאות בפרשנות המשפטית. בין הגורמים התורמים לפער בפסיקת שתי הערכאות, לבד מנסיונם הרב יותר של שופטי בית המשפט העליון,⁴⁸ ניתן למנות את גודל המותב בו ניתנה הפסיקה: פסיקה בית המשפט המחוזי ניתנת ברוב המקרים במותב של שופט אחד, אם כי לעיתים, כמו במצב של פשיעה חמורה, היא ניתנת במותב של שלושה שופטים. נמצא, כי בערעורים פליליים, פסקי דין שנתנו במותב של שלושה, נדחים פחות בערעור מפסקי דין שנתנו במותב של דן יחיד.⁴⁹

גורם נוסף הפוגע בהדירות בין פסיקת בית המשפט העליון ובית המשפט המחוזי הוא העדר הלכה פסוקה ותקדים מחייב⁵⁰ בנושאים מסויימים, מצב השולח את שופטי ערכאת קמא לפרש את החוק כל אחד בדרכו. כך ארע למשל בעניין סיווג אופניים חשמליים כ"רכב מנועי".⁵¹ ההלכה שנקבעה בסופו של ענין בעקבות פסיקת בית המשפט העליון בשאלה זו תואמת מדרך הטבע רק אחת מהפרשנויות שנתנו קודם לכן על יד בתי משפט קמא.

ערעורים הנידונים בבית המשפט המחוזי: למיטב ידיעתנו טרם פורסמו נתונים סטטיסטיים על תוצאות ערעורים שנדונו בבתי משפט מחוזיים. לפי מחקר זה, שיעור הערעורים שהתקבלו, או התקבלו חלקית, בדיונים שהסתיימו בהכרעת דין בבתי המשפט המחוזיים, בכל ערוצי המשפט: אזרחי, פלילי ומנהלי עמד בשנים 2015 עד 2019 על כ- 43%. כלומר, בקרוב למחצית מהמקרים, בית המשפט המחוזי הפך את פסיקת שופטי בית משפט השלום. גם כאן, העדר תקדים מחייב בעניינים מסויימים כמו גם ניסיון רב יותר של שופטי בית המשפט המחוזי, תורמים לפסיקה שונה בשתי הערכאות.

מבט לעתיד:

הדירות נמוכה של פסיקה בערעורים, כפי שנמצא כאן, אינה מצביעה על יציבות המשפט, ועלולה להביא לפגיעה מתמשכת באמון הציבור במערכת המשפט.⁵² הנהלת בתי המשפט היא רשות ציבורית, וככזו, היא מחוייבת כי השירות הציבורי עליו היא מופקדת יתנהל בהתאם לכללי המשפט המינהלי וביניהם: איכות השירות, סבירות ההחלטות ושקיפות. אכן, הכשרת שופטים,⁵³ החלת עקרון התקדים המחייב,⁵⁴ הגבלת שיקול

⁴⁶ לעיל: ה"ש 13, 14, 15, 16.

⁴⁷ עמנואל גרוס "חקר האמת והביקורת השיפוטית – התערבות של ערכאת ערעור בממצאי עובדה: עיון

נוסף" ספר גבריאל בך 225 עמ' 234 - 252(דוד האן, דנה כהן-לקח ומיכאל בך עורכים, 2011) 225.

⁴⁸ ראו ה"ש 11.

⁴⁹ דרורה קרוטקין "ההשפעה של גודל ההרכב על נכונות פסקי הדין", מחקרי משפט י, 243 (1993).

⁵⁰ חוק יסוד: השפיטה, סעיף 20.

⁵¹ רע"א 7451/19 עזבון המנוח גבריאל אסולין ז"ל נ' וליד דרויש, (פורסם בנבו, 12.10.2020).

⁵² ערן ויגודה-גדות, שלמה מזרחי וניסים כהן ביצועי המגזר הציבורי בישראל, ניתוח עמדות אזרחים והערכת מצב לאומית – נייר

עבודה מס' 17, 15 (2019).

⁵³ מרדכי בן דרור "הכשרת שופטים לכהונת השפיטה" המשפט ב 239 (1994).

⁵⁴ סעיף 20 לחוק יסוד: השפיטה, ס"ח תשמ"ד 78.

הדעת של שופטים בתחום הענישה⁵⁵ וקביעת מותבים בני שלושה שופטים או יותר, הם חלק מהצעדים שנקטו על ידי מערכת המשפט להגברת הדירות הפסיקה. יחד עם זאת, כפי שנכתב, "עלינו להשלים עם כך, שבמקרים רבים לא נוכל להבטיח למתדיינים בהליכים שיפוטיים שתתקבל בהליך שלהם תוצאה מסוימת אחת שתוכל להיחשב לתוצאה המשפטית "הנכונה" של ההליך".⁵⁶ אין כפרשת נחמני^{57 58} כדי להדגים כיצד החלטה שיפוטית נהפכת ונהפכת, ככל שהיא מתגלגלת ועולה במדרגות מערכת המשפט.

ערעור הוא למעשה "מעין מכשיר משמעותי נגד שופטים של ערכאה נמוכה יותר, ואמצעי בקרה אפקטיבי על פעולותיהם".⁵⁹ קבלת ערעור יכולה להחשב במקרים מסויימים כהודאת המערכת המשפטית כי פסק הדין שניתן בערכאה הדיונית לא עבר "ביקורת האיכות", ויש להחשיבו כתקלה או תאונה משפטית. יש לזכור, כי "ביקורת איכות" זו נעשית רק על כ- 2.5% מפסקי הדין, באשר על רוב פסקי הדין לא מוגש ערעור.

עד כה, היזמה ל"בדיקת האיכות" של מערכת המשפט, וכן עלותה, מוטלים רק על כתפי בעלי הדין, בעת הגשת הערעורים. זאת, בשונה למשל מהדרך לחקר תקלות הנקוטה במערכת הבריאות.⁶⁰ מוצע כאן, כי בצד יישום דרכים שונות שהוצאו כדי להשפיע באופן ישיר על הדירות השפיטה,⁶¹ תפרסם הנהלת בתי המשפט בדוחות השנתיים אשר היא המעמידה לרשות הציבור על פעולותיה⁶² גם מידע על הדירות השפיטה בערכאות השונות.

⁵⁵ חוק העונשין (תיקון מס' 113), תשע"ב-2012, ס"ח 2330.

⁵⁶ ראו: מנחם מאוטנר "על איהודאות במשפט וכמה מהשלכותיה" **משפט וממשל** ט, 223, 246 (2005).

⁵⁷ דפנה ברק-ארז "על סימטריה ונייטרליות, בעקבות פרשת נחמני" **עיוני משפט** כ(1), 197, 238 (1996).

⁵⁸ דוד הד "משפט צדק וצדק מוסרי - עיון נוסף בפרשת נחמני" **משפטים** 29(2), 507, 527-528 (1998).

⁵⁹ דפנה אבניאלי "מי יבקר את השופטים וכיצד" **משפט וממשל** ט 387 (תשס"ו).

⁶⁰ פלורה קוך דבידוביץ' "טיפול משרד הבריאות ברשלנות רפואית בישראל" (הכנסת, מרכז המחקר

והמידע, תשע"ז).

⁶¹ ראו ה"ש 10.

⁶² ראו ה"ש 9.

נספחים

1. טבלה מס. 1 מפורטת

חישוב עבור כלל פסקי הדין			חישוב רק עבור פסקי דין שהתקבלו, חלקית או נדחו.			תוצאת הערעור/עתירה							
שכיחות	פסקי דין שהתקבלו	סה"כ	שכיחות	פסקי דין שהתקבלו	סה"כ	אחר	הוחזר	נמחק	נדחה	הסף	התקבל בחלקו	התקבל	מסלול משפטי
0.998	99.4 %	3,597	0.999	99.7%	7,368	15	26	3,730	2,053	1,388	85	71	בג"ץ
0.993	97.8%	674	0.997	99.1%	1,571	4	71	822	379	16	130	155	ע"מ
0.996	98.7%	1,817	0.998	99.4%	3,893	7	164	1,905	1,147	13	389	268	ע"א
0.996	98.9%	2,709	0.997	99.1%	3,190	14	9	458	1,756	3	578	372	ע"פ
		8,797			16,022								סה"כ

2. טבלה מס 2: פסקי דין בדעת מיעוט כחלק מכלל הפסיקה של שופטים בית המשפט העליון בתקופת השנים 2010 עד 2017.

% פסקי הדין בדעת מיעוט (x 1000)	פסקי דין בדעת מיעוט	מספר פסקי הדין של השופט					שופט
		סה"כ	ע"מ	ע"פ	ע"א	בג"ץ	
0.0	0	124	7	46	28	43	יוסף אלרון
0.0	0	114	22	16	9	67	דורית ביניש
0.0	0	96	11	28	20	37	יעל וילנר
6.6	2	301	6	232	0	63	אדמונד לוי
5.6	1	180	11	55	33	81	דויד מינץ
0.0	0	61	2	0	0	59	איילה פרוקצ'יה
0.0	0	209	19	59	25	106	ג'ורג' קרא
0.0	0	254	23	49	72	110	אליעזר ריבלין
1.3	2	659	58	256	84	261	עדנה ארבל
2.6	2	764	39	225	210	290	ענת ברון
2.7	4	1,460	107	467	362	524	דפנה ברק-ארז
1.3	2	1,546	83	733	189	541	סאלים גובראן
0.0	0	788	2,113	684	174	27	אשר גרוניס
2.8	6	2,112	129	730	416	837	יורם דנציגר
5.2	9	1,744	125	610	303	706	ניל הנדל
0.7	1	1,447	92	429	374	552	צבי זיברטל
2.0	3	1,468	2,127	393	393	555	אסתר חיות
9.7	9	924	58	274	167	425	מנחם מזוז
1.4	2	1,406	111	483	252	560	חנן מלצר
6.9	9	1,311	181	289	230	611	מרים נאור
2.5	4	1,610	110	502	366	632	נועם סולברג
4.5	10	2,231	137	609	631	854	יצחק עמית
1.4	3	2,092	163	377	416	1,136	עוזי פוגלמן
3.2	6	1,884	165	599	399	721	אליקים רובינשטיין
0.6	1	1,603	122	581	298	602	אורי שוהם
		8,796					סה"כ פסקי דין